

סיכומי הדרך היומי

ת"ר ושיננתם שיהיו דברי תורה **מחודדים** בפיך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שינדל חיה חוה
גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע
יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט
ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל
נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

נא להתפלל עבור פינחס בן פייגא מרים

שבת קודש פרשת וירא - ט"ו חשוון תשע"ה

דף ל"ה ע"א

לשמואל כל הנשים שנבעלו צריכות להמתין ג' חדשים להבחנה, ואפילו בקטנה שנתגרשה אף שאינה יכולה להוליד גזרו בה רבנן משום גדולה, קטנה שמיאנה א"צ להמתין, דליכא למגזר משום גדולה שאין גדולה יוצאת במיאון, נתן גט לקטנה היכולה למאן - צריכה להמתין, גיורת ומשוחררת קטנה אין צריכה להמתין אחר הגירות והשחרור.

ללישנא קמא סובר שמואל שקטנה שזינתה צריכה להמתין ג' חדשים, דגזרינן קטנה אטו גדולה, והא דבמתניתין דשני אחים שקידשו ב' אחיות קטנות ונתחלפו מחזירין אותן מיד - חילוף לא שכיח וכהוראת שעה היא.

ללישנא בתרא סובר שמואל שרק גדולה שזינתה צריכה המתנה ג' חדשים (וראה בסמוך דעת רבי יוסי), וכן קטנה שיוצאה בגט צריכה המתנה, אבל קטנה שזינתה א"צ המתנה, שכיון דלא שכיח לא גזרו אטו גדולה, וגיורת ושבוייה ושפחה שנשתחררה אפילו גדולה א"צ המתנה, משום שכל המזנה מתהפכת, ואף גיורת שהיתה נשואה מתהפכת כיון שדעתה להתגייר. (ורק בישראלית גזרו זנות אטו נשואין).

הגיורת והשבוייה והשפחה שנתגיירו ושנפדו ונשתחררו - לרבי יהודה צריכות להמתין ג' חדשים, ולרבי יוסי מותרות להנשא מיד, וטעמו: לרבה משום שמשמשת במוך, לאביי אפילו יוצאה בשן ועין - שמתהפכת.

אנוסה ומפותה - לרבי יהודה צריכה להמתין ג' חדשים, לרבי יוסי אין צריכה, וטעמו: לרבה משום שמשמשת במוך, לאביי משום שמתהפכת.

ב' אחים שקידשו ב' אחיות ונתחלפו בשעת הנשואין בטעות דקתני במתניתין שנפסלו מן הכהונה, היינו בין אם ישראליות שבעליהן כהנים - שאשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, ואף אם בעליהן ישראלים לא ינשאו לכהנים, וכן אם היו בנות כהן נאסרו בתרומת בית אביהן כיון שנבעלו לפסול להן.

הדרן עלך ארבעה אחין

דבר המערכת

הוי מתלמידינו של אברהם אבינו

בצאתנו מן הקודש לימי החול, מימים שלא הייתה חצר בירושלים שאינה מאירה לימים אשר האור והחושך משתמשים בערבוביא, ימי עבודה שהם הם תכלית הימים הנוראים, מתחילים אנו את הזמן עם הרבי אברהם אבינו המלמד אותנו דרכי האמונה בזמן שממששים כעיורים באפילה, ע"י התבוננות בבירה הדולקת והבנה שאי אפשר לבירה זו בלא מנהיג, ונתגלה סוד כוחו בפרשת תולדות 'עקב אשר שמע אברהם בקולי', דהיינו עסק התורה (מדרש), וע"י 'לך לך מארצך' עד שהציץ עליו בעל הבירה וזכה ל'וירא אליו ה', אברהם אבינו השיג האמונה דווקא ע"י ההסתר והקושיות שבתוך הבריאה, הם הם שהביאו אותו להכרה אמיתית במציאות הבורא ולהתגלות האמונה.

מעשה אבות סימן לבנים

תוכן ואמיתיות הבריאה היא התורה הקדושה, אסתכל באורייתא וברא עלמא (זוה"ק ר"פ תולדות), וכשברא הקב"ה את עולמו התייעץ תחילה בתורה, והיא הייתה אומנת לכל מעשה בראשית (תנחומא ר"פ בראשית), וע"י עמילות בתורה וחיים על פי דרך והשקפת התורה מבררים אמיתות מציאות הבריאה שהיא התורה, ודווקא ע"י שממששים באפילת ובקושיות והסתר האור של הסוגיות, ורואים סוגיא דולקת ואומרים אי אפשר לבירה בלא אומן ומנהיג, וחכמת ה' הטמונה בתוכה, ועל כרחך יש בזה פשט הניתן להבין, אז זוכים ל'וירא אליו ה'. דווקא הקושיות שבמהלך הלימוד הם הם המביאים את הלומד לאור הסוגיא, העם ההולכים בחושך ראו אור גדול (תנחומא ר"פ נח), והיכן גנזו בתורה (דגל מחנה אפרים בראשית בשם הבעש"ט).

סדרי נשים ונזיקין הם החלק הכי קשה ועמוק בש"ס, ועל כן לומדים דווקא סדרים אלו בישיבות במשך כל השנים, נשים וממונות הם מהעניינים שהרוחניות מוסתרת בהם יותר מבשאר העניינים שבשאר סדרי הש"ס, לכן הם יותר קשים ללימוד והבנה, שביורר העניינים קשה יותר. ואולי אפשר לומר שששה סדרי משנה מכוונים כנגד שית אלפי שנים, ושני אלפים תורה שהתחילו מאברהם אבינו הם כנגד סדר נשים ונזיקין, שזו הייתה עבודתו של אברהם אבינו, בירור אמיתיות עוה"ז.

סדר נשים מתחיל במסכת יבמות, המסכת הכי קשה שבסדר נשים וכמעט הכי קשה מכל הש"ס, והגם שלכאורה מקומה בסוף הסדר, שסדר הדברים הם קידושין כתובות גיטין וכו' ויבמות בסוף (עי' תוי"ט ריש יבמות בשם רמב"ם), ללמדנו שהגישה לברר אור התורה של העניינים שבסדר זה היא דווקא ע"י עמילות התורה בשיא העמילות, במושגים הקשים ביותר - ענייני מסכת יבמות.

אמר לו הקב"ה לאברהם: בשכר שאמרת למלך סדום אם מחוט עד שרוך נעל, אני נותן לבניך מצות יבמה וחליצה (תנחומא). לאברהם הייתה הזדמנות לקבל את כל רכוש השבי, אבל מטרתו הייתה אך ורק להציל את לוט, כאמור 'וישמע אברם כי נשבה אחיו' (ולא נאמר 'בן אחיו' כמ"ש בריש הפרשה 'ואת לוט בן אחיו'), וכן נאמר אח"כ 'וישב את כל הרכוש וגם את לוט אחיו', המטרה הייתה 'אחיו' - הקמת שם אחיו ע"י הצלת לוט בנו. ע"י שלא התפעל מענייני עוה"ז, והסתכל על העולם במבט רוחני, מהי התכלית, מהי המטרה, מהי האמת, ובשכר זאת זכה למצות יבום - הקמת שם אחיו.

ובסדר חליצה שבשו"ע אה"ע (סג"ז) נפסק: מצאתי כתוב בסדר אשכנזי, כשיעמדו [מהחליצה] יאמר הרב, בא"י אמ"ה אקב"ו במצות וחוקים של אברהם אבינו. והטעם, מדאמרינן בפרק כיסוי דם, בשכר שאמר אברהם ועד שרוך נעל (בראשית, טו, כג), זכו בניו למנועל של חליצה.

הבה נתחזק, בעמל הסוגיות דמסכת יבמות ובחידודם, וכך נזכה להמנות על תלמידינו של אברהם אבינו ע"ה!

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת, וילדה, אם הולד בן קיימא אין החליצה כלום, ומותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא נפסלה מכהונה, אין הולד בן קיימא - אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה.

הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת, וילדה, אם הולד בן קיימא - יוציא, וחייבים חטאת משום אשת אח. אין הולד בן קיימא - יקיימה. ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון - יוציא, והולד כשר ממה נפשך, וחייבים באשם תלוי.

החולץ למעוברת והפילה - לרבי יוחנן חליצה מעלייתא היא, וא"צ חליצה מהאחים, ונפסלה לכהונה. ומקורו: או מקרא - 'ובן אין לו' והרי אין לו, או מסברא - כיון שהפילה איגלאי למפרע דבת חליצה היתה, וכאילו בא אליה בשעת חליצה ואמר שתפיל. לריש לקיש לא שמה חליצה, וצריכה חליצה מהאחים, אך נפסלה לכהונה מדרבנן שלא יבואו להתיר חלוצה דעלמא לכהונה. ומקורו: או מקרא, 'אין לו' - עיין עליו, או מסברא - איגלאי למפרע לא אמרינן.

המייבם מעוברת והפילה - לאביי לכו"ע לאו שמה ביאה, ולא פטרה. לרבא - אי ביאת מעוברת לאו שמה ביאה גם חליצת מעוברת לאו שמה חליצה, שרק העולה ליבום עולה לחליצה, אלא גם בביאת מעוברת נחלקו, ולרבי יוחנן שמה ביאה, ואם אין הולד בן קיימא א"צ לחזור ולבעול, ולריש לקיש לאו שמה ביאה וצריך לחזור ולבעול.

יום ראשון פרשת חיי-שרה - ט"ז חשוון תשע"ה

דף ל"ז ע"א

הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת לא תנשא צרתה, שמא יהא הולד בן קיימא, ובזה לכו"ע אין יבומי יבום אלא הולד פוטר (שרק כשאינו בן קיימא סובר רבי יוחנן דשמה ביאה, דאמרינן איגלאי למפרע שבשעת ביאה לא היה בר קיימא), ואינו פוטר עד שיצא לאויר העולם.

האשה שהלכו בעלה וצרתה למדינת הים, ובאו ואמרו לה מת בעלך, לא תתייבם עד שתדע שמא צרתה מעוברת בולד בר קיימא ואינה חייבת ביבום ויפגע באיסור אשת אח. לריש לקיש לא תחלוץ תוך ט' חדשים למיתת הבעל על מנת להנשא אחר ט' חדשים (שלדעתו חליצה בשעה שאחת מנשי המת מעוברת לאו שמה חליצה, כנ"ל ל"ה:), לאביי בר אבין וחנינא בר אבין גם לרבי יוחנן (הסובר שחליצת מעוברת שמה חליצה, כנ"ל שם) לא תחלוץ, ואפילו לאחר ט' חדשים לא תחלוץ, שמא יתברר שהצרה ילדה בר קיימא, ונמצא שהחליצה היתה שלא לצורך, ואתה מצריכה כרוז להכשירה לכהונה, ודלמא איכא איניש דהוי בחליצה ולא בהכרזה, וכשיראה שנשאת לכהן יאמר שהתירו חלוצה לכהונה.

דף ל"ז ע"ב

רבא אמר שהלכה כריש לקיש בג' דינים:

א. ביאת מעוברת אינה ביאה וחליצת מעוברת אינה חליצה.

ב. המחלק נכסיו לבניו, והרבה לאחד, או שהשווה את הבכור לשאר אחים - אם אמר בלשון ירושה לא אמר כלום, שהתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל, ואם אמר בלשון מתנה דבריו קיימים שנתן להם בחייו ולא בתורת ירושה, ואפילו אמר לשון ירושה כל שאמר גם לשון מתנה בין בתחילה בין באמצע בין בסוף מהני. כתב לאחד לשון ירושה ולאחר לשון מתנה - לרבי יוחנן

שניהם קנו, לריש לקיש זה שכתב לו בלשון ירושה לא קנה, וכן הלכה.

ג. הכותב כל נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה, דהיינו גוף מהיום ופירות לאחר מיתה, האב אינו יכול למכור הגוף והבן אינו יכול למכור הפירות, מכר האב הפירות - הלוקח אוכל הפירות כל ימי חיי האב, מכר הבן הגוף - אין ללוקח כלום עד שימות האב, מכר הבן ומת בחיי האב - לרבי יוחנן לא קנה הלוקח אפילו לכשימות האב, דקנין הפירות של אב כקנין הגוף (והוא נחשב כבעליו), לריש לקיש קנה הלוקח, דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, וכן הלכה.

הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת והפילה, לתנא דמתניתין יכול לקיימה, לרבי אליעזר קנסוהו שיוציא בגט משום שנכנס לספק אשת אח.

לא ישא אדם מעוברת ומינקת חבירו, ואם נשא יוציא, לרבי מאיר לא יחזיר עולמית, ולחכמים לכשיגיע זמנו (סוף כ"ד חודש) יכנס. לרבא רבי מאיר ורבי אליעזר (שאמר שהכונס יבמתו ומעוברת והפילה יוציא) אמרו דבר אחד, לאביי לא, שמא רבי אליעזר סובר קנס זה רק באיסור אשת אח דאורייתא, ורבי מאיר סובר רק באיסור דרבנן דמעוברת ומינקת חבירו, שחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

כל ששהה ל' יום משנולד - לרשב"ג אינו נפל, ופוטר את אמו מחליצה (ולחכמים אפילו לא שהה), ואם לא שהה ולא קים לן דכלו לו חדשין ספיקא הוא וחולצת ולא מתייבמת, מת בתוך ל' יום ונתקדשה - אם קידשה ישראל חולצת, ואם הוא כהן שאסור בחלוצה לס"ד דרבא חולצת, ולבסוף סבר שאינה חולצת וסומכים שלא היה נפל.

יום שני פרשת חיי-שרה - י"ז חשוון תשע"ה

דף ל"ז ע"א

כהן שנשא מעוברת ומינקת חבירו צריך לגרשה, ואף לרבי מאיר הסובר שמחזירה כשיגיע לסוף כ"ד חודש, וכהן אם יגרשה בגט אינו יכול להחזירה. ואינו דומה ליבמה שנתקדשה לכהן תוך ל' יום ללידת ולדה שא"צ חליצה שלא לפסלה על ארוסה הכהן, דשאני התם שלחכמים אע"ג דלא שהה ל' יום ולד מעליא הוי וא"צ חליצה כלל, אבל הכא צריכה גט.

קידש גרושה או אלמנה תוך ג' חדשי הבחנה וברח - נחלקו רב אחא ורפרם אם משמתנין ליה עד שיכתוב גט, או כיון דברח ניכר שאינו עומד לכונסה עד שיגיע זמנה, וא"צ לגרשה.

הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת, והולד ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון - חולצת ולא מתייבמת, ולא אמרינן רוב נשים יולדות לט' חדשים והוא של ראשון - שרוב היולדות לט' ניכר עוברן לג' חדשים, וזו שלא הוכר עוברת איתרע לה רובא.

הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת - ולד שנולד ראשון הוא ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון, וכשר ממה נפשך אף להיות כהן גדול, והולד שנולד שני - לת"ק ממזר ספק, ולרבי אליעזר בן יעקב אין ממזר מספק. ופירוש דבריהם: לאביי - לת"ק ספק ממזר ואסור בממזרת, ולרבי אליעזר בן יעקב הוא ממזר ודאי ומותר בממזרת, שסבר אביי שהלכה כהלל שספק ממזר מותר לוודאי ממזר, ולכן העמיד כך שיטת רבי אליעזר בן יעקב שהלכה כמותו, שמשנתו קב ונקי. לרבא - לת"ק ספק ממזר ומותר בממזרת, ולראב"י ספק ממזר אסור בממזרת, שסבר רבא שהלכה כרבי אלעזר שספק ממזר אסור בודאי, ולכן העמיד כך שיטת ראב"י.

שהוא אחיהם - החצי שהוא מודה להם לוקחים האחים, והוא לוקח החלק שהם מודים לו, והשאר הוי ממון המוטל בספק וחולקים ביניהם.

אבי המת ויבם שבאו לחלוק בנכסי הספק, או אבי המת והספק שבאו לחלוק בנכסי היבם - הוי ממון המוטל בספק וחולקים.

תנן: שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים. מתה - כתובתה בחזקת יורשי הבעל (כך מתבאר בגמרא להלן ע"ב שבזה אין מחלוקת), נכסי מלוג - לב"ש יחלוקו יורשי הבעל ויורשי האב, שבמקום ספק לב"ש חלוקה עדיפה, לב"ה נכסים בחזקתו, ולכן נכסי מלוג בחזקת יורשי האב, שבמקום ספק לב"ה חזקה עדיפה.

דף ל"ח ע"ב

ביאור המשנה, דברישא לא פליגי ובסיפא פליגי:

● **לעולא - רישא מיירי שנפלה ליבום מן האירוסין, וזיקת אירוסין עושה ספק ארוסה, לכן מוכרת לכתחילה, סיפא מיירי שנפלה ליבום מן הנישואין, וזיקת נישואין עושה ספק נשואה, ולב"ש חלוקה עדיפה לב"ה חזקה עדיפה.**

● **קושית רבה על מהלכו של עולא - מדוע נחלקו בסיפא אחר מיתה, לפלגו בחייה לענין פירות נכסי מלוג אם היא חולקת עם היבם או שהם בחזקתה.**

● **לרבה - רישא וסיפא מיירי שנפלה ליבום מן הנשואין, וזיקת נישואין עושה ספק נשואה, וברישא שהיא חיה והקרן ודאי שלה, והם ספק, אין ספק מוציא מידי ודאי וגם לב"ש חזקתה עדיפה, ורק בסיפא שמתה ושניהם באים מכח ירושה פליגי.**

● **קושית אביי על מהלכו של רבה - ב"ש לא ס"ל סברת אין ספק מוציא מידי ודאי, כדמצינו בנפל הבית עליו ועל אביו והיו עליו בעלי חוב, לב"ש יחלוקו יורשי האב ובע"ח הגם שירשי האב הם ודאי דירשים ממילא ובע"ח ספק שמחוסר גוביינא עד שיחזיקוהו ב"ד. לרבה - שאני חוב שבשטר דס"ל ב"ש דכגבוי דמי, ובע"ח מוחזקים בנכסים כמו היורשים, כדמצינו בסוטה שמת בעלה קודם ששתתה דסברי ב"ש שנוטלת כתובתה (ולאביי גם זה משום דלא ס"ל אין ספק מוציא מידי ודאי).**

● **לאביי - רישא מיירי שנפלו לה הנכסים כשהיא שומרת יבם, דלא מהני הזיקה שיזכה היבם בנכסים, סיפא מיירי כשנפלו לה הנכסים כשהיא תחת בעלה הראשון, לבית הלל יד הבעל כידה, וכשמת יד היבם גרועה מידה ונכסים בחזקתו, לבית שמאי יד הבעל עדיפה מידה, וכשמת הבעל יד היבם כידה ולכן יחלוקו.**

● **קושית רבא על מהלכו של אביי - שאם נפלו לה הנכסים בעודה תחת בעלה לכו"ע יד הבעל עדיפה מידה.**

● **לרבא - בין ברישא ובין בסיפא מיירי שנפלו לה הנכסים בעודה שומרת יבם, ורישא מיירי שלא עשה בה מאמר קודם שנפלו לה הנכסים, ולא מהני הזיקה לזכות בנכסים, ובסיפא מיירי שעשה בה מאמר, וסברו ב"ש שמאמר עושה ספק נשואה ויחלוקו.**

יום רביעי פרשת חיי-שרה - י"ט חשוון תשע"ה

דף ל"ט ע"א

מאמר לבית שמאי - לרבא עושה ודאי ארוסה לדחות צרת אחותה משום אחות אשתו (בג' אחים ב' נשואים ב' אחיות ומת אחד מבעלי אחיות ועשה בה המופנה מאמר ואח"כ נפלה לפניו אחותה), וספק נשואה בקנין נכסיה, לרבי אלעזר גם לבית שמאי בעלת המאמר לא

רבי אליעזר בן יעקב אומר: הרי שבא על נשים הרבה ואין יודע על איזו מהן, וכן היא שבאו עליה אנשים הרבה ואינה יודעת מאיזה מהן נתעברה, נמצא אב נושא את בתו ואח נושא אחותו, ונתמלא כל העולם כולו ממזרים ועל זה נאמר 'ומלאה הארץ זמה'. ומדברים אלו הוכיח אביי דראב"י ס"ל שספק ממזרים דינם כממזרים ודאים, ורבא דוחה ש'זימה' היינו 'זו מה היא', והיינו ספיקות.

יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב: לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינה אחרת, שמא יזדווגו זה לזה ונמצא אח נושא אחותו.

כשהיו החכמים מתעכבים בעיר אחרת היו מכריזים: מי חפצה להנשא לי לימים שאתעכב כאן, ולא היו חוששים שיולידו ממנה ונמצא אח נושא אחותו, שמפורסמים הם ובניהם נקראים על שמם. והיו שולחים שלוחים שבעה ימים קודם ביאתן לספירת ז' נקיים, או שהיו רק מייחדים אותן שיהיה להם פת בסלם.

לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה, שנאמר 'אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך'.

ספק (אם הוא בן ט' של מת או בן ז' של יבם) שבא לחלוק עם היבם בנכסי המת - הוי ממון המוטל בספק וחולקים, שאין אחד מוחזק יותר מחבירו.

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי המת - רבנן סברו לומר שהספק מוחזק יותר, שממה נפשך יש לו זכיה בנכסים, אבל בני יבם שמא אין להם חלק בהם, ולכן הכל של ספק. ולרב משרשיא אינו נחשב מוחזק כיון שאינו בא בטענה ודאית מכח מי הוא בא לירש, ולכן נוטל בתחילה חלק כאחד הבנים כיון שהם מודים לו שהוא אחיהם, ואת השאר חולקים מספק, הוא נוטל חצי, והם מחלקים החצי הנותר ביניהם.

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם - אומרים לו: הבא ראיה שאחינו אתה, ואינו נוטל עמהם.

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם אחר שהתחלקו היבם והספק בנכסי המת, וטוען שממה נפשך יש לו חלק בנכסי אביהם, אם הוא בנו - כאחד מבניו, ואם אינו בנו - יחזירו לו החצי שנתן לו בנכסי המת - לר' אבא בשם רב קם דינא ואין לו כלום, לרב ירמיה הדר דינא, ויתנו לו חלק בכל נכסיו כאחד מבניו, או החצי שנתן לו בנכסי המת.

מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו, אם הקיפו אדם אחד - אומר לו ממה נפשך דרכי גבך וילך בדרך הקצרה. הקיפוהו ד' בני אדם - יקח דרך בק' מנה או יפרח באויר. הקיפו אחד שקנה מד' בני אדם - לאדמון אומר לו ממה נפשך אית לי דרך גבך, לחכמים הלוקח אומר לו: אם אתה שותק וקונה ממני דרך בדמים מועטים מוטב, ואם לאו אחזיר שטרות המכר לבעליהם ותצטרך לשלם להם דמים יקרים עבור דרך.

הגמרא סברה לומר שר' אבא שאמר קם דינא סובר כחכמים שיקנה לו דרך, ור' ירמיה שאמר הדר דינא סובר כאדמון שאמר ילך בדרך קצרה, ודוחה הגמרא דשאני אדמון שיש לו טענה ממה נפשך אית לי דרך גבך וטוען טענת ברי, ושאיני חכמים שיכול לומר אי שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו.

יום שלישי פרשת חיי-שרה - י"ח חשוון תשע"ה

דף ל"ח ע"א

ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי אבי המת - היבם ודאי יורש והספק רק ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי.

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי אבי המת, הספק אומר שהוא בן המת ומגיע לו חצי ולהם חצי, והם אומרים

סגי לה בגט אלא בעי נמי חליצה, ובדעתו לענין קנין בנכסיה - ב' דרכים בגמרא.

כנס יבמתו מגרשה בגט, הגם דכתיב 'ויבמה' לא אמרינן עדיין יבומי הראשון עליה ותצא בחליצה, שנאמר 'ולקחה לו לאשה' - הרי היא כאשתו לכל דבר.

כנס יבמתו וגרשה יכול להחזירה, ולא אמרינן דאחר שקיים המצוה דרמיא רחמנא עליה חזר עליו איסור אשת אח, שנאמר 'ולקחה לו לאשה' - הרי היא כאשתו לכל דבר.

כנס יבמתו כתובתה על נכסי בעלה הראשון, שהקנו ליבם אשה מן השמים ולא שעבד נכסיו לכתובתה, ואם אין לה מן הראשון תקנו לה מנכסי השני, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

מצוה בגדול לייבם, לא רצה הולכים לשאר אחים, לא רצו חוזרים לגדול וכופים אותו, ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם.

תלה בקטן עד שיגדל או בגדול עד שיבא ממדינת הים או בחרש ושוטה אין שומעין לו, דשהויי מצוה לא משהינן.

חליצת אח הגדול וביאת אח הקטן ממנו - ללישנא קמא פליגי רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי אם ביאת הקטן עדיפה - שמצוה ביבום, או שחליצת גדול עדיפה - שבמקום גדול ביאת קטן לאו כלום היא. ללישנא בתרא לכו"ע ביאת קטן עדיפה, ופליגי אם חליצת גדול עדיפה מחליצת קטן או שניהם שווים.

דף ל"ט ע"ב

בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה מצות יבום קודמת למצות חליצה, עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה מצות חליצה קודמת (לאבא שאול, ועיין בסמוך דעת חכמים), אמנם אם שניהם רוצים ביבום אין כופין לחלוץ, ואם הוא רוצה לייבם והיא אינה רוצה מטעין ליה שיחלוץ, ואי לא כפינן ליה לחלוץ.

תיקן רב יהודה לכתוב בשטר חליצה: איך פלונית בת פלוני הקריבה פלוני יבמה לב"ד, והכרנו שהוא אחיו של המת מאביו, ואמרנו לו אם אתה רוצה תייבם, ואם לא הטוה אליה רגל ימין, והיא הסירה נעלו מעל רגלו, וירקה בפניו על הארץ רוק הנראה לעיני הדיינים, ורבי חייא בר אויא מוסיף בשם רב יהודה שמסיימים: ועשינו שיקראו היבם והיבמה מה שנאמר בספר תורת משה (מה שהם צריכים לקרוא בשעת החליצה).

בירור שהיבם הוא אחי המת נחלקו רב אחא ורבינא אם צריך עדים או אפילו קרוב ואשה נאמנים, והלכתא דגילוי מילתא בעלמא הוא ואפילו קרוב ואשה נאמנים.

הכונס יבמתו לשם נוי ולשום אישות ולשום דבר אחר, לאבא שאול כאילו פוגע בערוה וקרוב להיות הולד ממזר, לחכמים 'יבמה יבא עליה' מכל מקום.

בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה מצות יבום קודמת למצות חליצה, ואח"כ שלא היו מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום, משום שסברו כאבא שאול, ולבסוף סברו כרבנן וחזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה.

תניא: 'יבמה יבא עליה' מצוה, שבתחילה [עד שלא קידשה אחיו] בכלל היתר היתה חזרה ונאסרה [כשקדשה אחיו], חזרה והותרה [במיתת האח] יכול תחזור להיתרה הראשון, ת"ל 'יבמה יבא עליה' מצוה. לרב יצחק בר אבדימי - אבא שאול היא, שכשחזרה והותרה לא חזרה להיתרה הראשון אף לשם נוי וכדו', אלא לא הותרה אלא אם יבא עליה לשם מצוה, ופירוש סוף הברייתא 'יבמה יבא עליה מצוה' - לשם מצוה. לרבא - גם רבנן היא, שלא חזרה להיתרה הראשון שאם רצה כונסה רצה חולצה, אלא מצוה לכונסה,

ופירוש סוף הברייתא 'יבמה יבא עליה מצוה' - מצות יבום קודמת למצות חליצה.

יום המישי פרשת חיי-שרה - כ' חשוון תשע"ה

דף מ' ע"א

ברישא דברייתא (הנ"ל ל"ט: 'יבמה יבא עליה מצוה', שלרב יצחק בר אבדימי היא כאבא שאול, שאסור לבא עליה שלא לשם מצוה, ולרבא כחכמים, שמצוה ביבום קודם חליצה) שנינו: נאמר בשיירי מנחות 'מצות תאכל במקום קדוש' (שמיותר אחד שנאמר 'והנותרת מן המנחה יאכלו...'), שבתחילה [קודם שהוקדשה] היתה בכלל היתר, נאסרה [כשהוקדשה] וחזרה והותרה [בהקטרת הקומץ], יכול תחזור להיתרה הראשון, תלמוד לומר 'מצות תאכל במקום קדוש' מצוה. לרבא שהסיפא מתפרשת שהיבום צריך להעשות לשם מצוה, הסיפא מתפרשת שיכול אם רצה הכהן העושה עבודתה הוא בעצמו אוכלה ואם רצה נותנה לכהן אחר, ת"ל וכו' - מצוה שהכהן המקריב יאכלנה. לרב יצחק בר אבדימי שבסיפא באה הברייתא למעט אופן מסויים של קיום מצות יבום גם ברישא באה למעט, וע"כ אינה ממעטת אכילה גסה, דלאו אכילה היא כלל, וגם אינה ממעטת אכילת חמץ, דכתיב 'לא תאפה חמץ חלקם' - אף חלק הכהנים לא תאפה חמץ, אלא באה למעט שלא יאכלה כשנעשית ע"י חליטה ברותחים, אף שעדיין שם מצוה עליו ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח אם אפאה אחר החליטה.

החולץ ליבמתו, אם יש אב הוא זוכה בנכסי בנו היבם, ואם אין אב - כל האחים חולקים בשוה, וגם החולץ לא הפסיד חלקו אף שפסלה על האחים.

הכונס את יבמתו - אם אין האב קיים זכה המייבם בנכסי אחיו, דכתיב 'יקום על שם אחיו', אם האב קיים - לחכמים המייבם זוכה, שהרי קם תחת אחיו, לרבי יהודה האב זוכה בנכסים, דכתיב 'והיה הבכור' - מה בכור אין לו בחיי האב אף יבם כן, אמנם אף שהוקש יבם לבכור אינו נוטל פי שניים אחר מיתת האב, דכתיב 'יקום על שם אחיו' ולא על שם אביו. ולא אמרינן דהיכא דשקיל האב הנחלה אין הבן חייב ביבום דמצות יבום אינה תלויה בנחלה.

נחלקו אמוראים אם הלכה כרבי יהודה או כחכמים.

דף מ' ע"ב

החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו, שאסרו חכמים כל הקרובות האסורות מחמת אישות דאיש ואשתו, ולמסקנת הגמרא אף שניות האסורות רק מדרבנן אסורות גם בחלוצה.

הוא אסור באמה, באם אמה, באם אם אמה, באם אביה, בבתה, בבת בתה, בבת בנה, ובאחותה בזמן שחלוצתו קיימת.

היא אסורה מדאורייתא משום שהייתה אשת המת בד' קרובי החולץ - באביו (כלתו) ובבנו (אשת אחי אחיו) ובאחיו (אשת אח) ובבן אחיו (אשת אחי אביו), ואסורה מדרבנן בד' קרובים נוספים - אבי אביו ואבי אמו בן בנו (משום אשת אחי אבי אביו, ולאמימר שלא גזרו בזה - אסורה משום בן בנו של חולץ, שגזרו שניות בחלוצה), ובן בתו (שגזרו שניות בחלוצה).

מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו, דלא אמרינן חלוצה שליחות צרתה עבדא והרי היא כמותה.

אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו, כיון שהחלוצה מוליקה עימה אחותה לב"ד כשהיא חולצת וכו"ע לא ידעי הי מינייהו יבמתו וכשישא צרת אחותה יאמר שנשא צרת חלוצתו. (משא"כ קרובות צרת חלוצתו מותרות, שכשהיבמה חולצת אין צרתה הולכת עימה,

וכשישא אחות הצרה לא יאמרו שנשא אחות חלוצתו).
הבא על צרת חלוצה - לשמואל הולד ממזר, משום שעדיין יש עליה איסור אשת אח, ורק החלוצה אינה אלא באיסור לאו דלא יבנה, דלאו שליחותא דצרה עבדא (ורב יוסף הביא ראיה ממשנתנו שמותר בקרובות הצרה הגם שאסור בקרובות החלוצה, ש"מ דלאו שליחותא דצרה עבדא). לרבי יוחנן החלוצה שליחותא דצרה עבדא, וגם הצרה אינה אסורה אלא באיסור לאו (ואין ראיה ממשנתנו, שקרובות חלוצה אסורות רק מדרבנו, ובצרתה לא גזרו).

יום שישי פרשת חיי-שרה - כ"א חשוון תשע"ה

דף מ"א ע"א

החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת - היבמה אסורה עליו מדרבנו משום אחות חלוצתו, ולכן חולצת ולא מתייבמת.

המגרש אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת - היבמה אסורה עליו מדאורייתא משום אחות אשתו, ופטורה מחליצה ויבום.

שומרת יבם שקידש אחד היבמים את אחותה, לרבי יהודה בן בתירא (וכן פסק שמואל) יש זיקה והרי היא אחות זקוקתו, ולכן אומרים לו המתן מלכנסה עד שיעשה אחיד יבום או חליצה. חלץ לה אחיו או יבמה או מתה היבמה - יכנס את אשתו, שנעקרה הזיקה, מת יבם ונפלה לפניו - מוציא אשתו בגט, ואשת אחיו בחליצה.

המגרש אשתו והחזירה ומת, לרבי אליעזר אסורה ליבמה, כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור גרושת אחיו נאסרה עליו עולמית. ולחכמים מותרת, שבשעת נפילה ליבום לא היתה אסורה עליו.

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה ומתה, לרבי אליעזר - היבמה חולצת ולא מתייבמת, שגם אם האיסור חל אחר הנפילה ליבום סובר שנאסרת עולמית. לחכמים - לרב ורבי חנינא מותר ביבמתו, משום דהואי יבמה שהותרה בשעת נפילה ונאסרה כשקידש אחותה וחזרה והותרה כשמתה אחותה ופקע איסור אחות אשה ותחזור להתירה הראשון. לשמואל ורב אסי - אסור ביבמתו הואיל ובשעה שקידש אחותה חזרה ונאסרה עליו שעה אחת בשעה שהייתה זקוקה ליבם באיסור אשת אח אסורה עליו עולמית, ורק באופן שלא נאסרה משעת נפילה ואילך חלקו חכמים על רבי אליעזר.

דף מ"א ע"ב

היבמה לא תתייבם עד שיעברו ג' חדשים ממיתת הבעל, שמא היא מעוברת וקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא.

היבמה לא תחלוץ עד שיעברו ג' חדשים ממיתת הבעל, שמא היא מעוברת, לריש לקיש - משום שחליצת מעוברת לאו שמה חליצה, לרבי יוחנן - שמא היא ולד בן קיימא ונמצאת אתה מצריכה כרוז לכהונה, ודלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה וחושב שהיא פסולה לכהונה. ואפילו אם היתה גרושה קודם שנשאת לאחיו (שבין כך פסולה לכהונה) משום שיש לה מזונות ג' חדשים מנכסי בעלה ואם יחלוץ לה מפסידה המזונות, ואפילו היא ארוסה וגרושה מבעלה הראשון שפסולה כבר לכהונה ואינה מפסידה מזונות - משום שאינה ראויה ליבום תוך ג' חדשים, וכל שאינה ליבום אינה עולה לחליצה דכתיב 'אם לא יחפוץ' דבעינן שיהא אם חפץ יבם.

קידש אחת מב' אחיות ואינו יודע איזה קידש, ומת - שתייהן חולצות, הגם שאינן עולות ליבום מספק איסור דאחות זקוקה, משום שאם יבא אליהו ויאמר איזה קידש עולה ליבום (משא"כ אם יבא אליהו ויאמר שאין

האשה מעוברת ג"כ צריכה להמתין ג' חדשים, שהרי גם קטנה שאינה מתעברת צריכה להמתין).

לת"ק כל הנשים שנתגרשו או נתאלמנו לא יתארסו וינשאו עד שיהיו להן ג' חדשים, בין בתולות ובין בעולות בין מן האירוסין ובין מן הנישואין. לרבי יהודה - הנשואות יתארסו, ולא גזרינן אירוסין אטו נשואין, והארוסות ינשאו, חוץ מן הארוסות שביהודה מפני שלבו גס בה, וכן סובר רבי יוסי, אלא שחולק באלמנה מן הנישואין שלא תתארס מפני האבילות.

ג' חדשים הראשונים ניזונת היבמה משל בעל, מכאן ואילך אינה ניזונת לא משל בעל ולא משל יבם, תבעה את היבם בדין וברח, וכן לאחר שכנס - ניזונת משל יבם. נפלה לפני יבם קטן - מיבם אין לה, ונחלקו רב אחא ורבינא אם יש לה מנכסי הבעל, והלכה שאין לה שקנסוה משמים.

שבת קודש פרשת חיי-שרה - כ"ב חשוון תשע"ה

דף מ"ב ע"א

יבמה שחלצו לה אחים בתוך ג' חדשים צריכה להמתין ג' חדשים מיום המיתה ולא מהחליצה, ואע"פ שגרושה צריכה להמתין ג' חדשים משעת נתינת הגט לדעת רב אע"פ שלא נתייחד עימה משעת כתיבה (אכן לדעת שמואל מונה משעת כתיבה), שאני יבמה שכן מותרת ליבמה אחר ג' חדשים משעת מיתה אע"פ שאם היא מעוברת הוא באיסור כרת, כל שכן שמוותרת להינשא לשוק שאינו אלא איסור לאו.

טעם הבחנה בשאר נשים חוץ מיבמה - לרב נחמן אמר שמואל כדי להבחין בין זרע דראשון לזרע דשני, שאין השכינה שורה אלא על הוודאים שזרעו מיוחס אחריו. לרבא גזירה שמא יסברו על בן הראשון שהוא בנו של שני, וישא אחותו מאביו ויבם אשת אחיו מאמו, ותנשא אמו לשוק כשימות השני.

גר שנתגייר עם אשתו צריכים להמתין ג' חדשים, לרב נחמן אמר שמואל - להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שלא נזרע בקדושה. לרבא - גזירה שמא נחשוב על הולד נזרע בקדושה בזמן שנזרע בגיותו, ויולידו עוד בן אחר גירות, וימות, ויבא הראשון לייבמה ובאמת אינו אלא אחיו מאמו (שסתם עובדת כוכבים זונה היא).

טעם ששיעור הבחנה הוא ג' חדשים:

● **ב' חדשים** - הולד ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון.

● **חודש אחד**, ואם ילדה לז' חדשים הרי הוא בן האחרון שהרי בן ח' לראשון לא חי, ואם ילדה לח' חדשים הרי הוא בן ט' של הראשון - שאם תלד לח' שמא של שני הוא ונתעברה חודש מהנישואין.

● **ב' חדשים ומחצה**, ואם ילדה לז' הרי הוא בן ז' של אחרון, ואי ילדה לשש וחצי הרי הוא בן ט' של ראשון - שגם בן שש וחצי יכול להיות של שני, שהיולדת לז' יולדת למקוטעין.

● **להמתין משהו ולבדוק ביום שנתמלאו ג' חדשים ממיתת בעלה** - אין בודקין את הנשואות שלא יתגנו על בעליהן, וא"א לבדקה בהילוכה שאשה מחפה עצמה כדי שירש בנה בנכסי בעלה השני.

דף מ"ב ע"ב

לא ישא אדם מעוברת ומינקת חבירו, שסתם מעוברת למניקה קיימא, ושמא תתעבר ויתעכר החלב, ובעלה השני לא יתן לה ביצים וחלב להאכילו, ותתבייש לבא לב"ד לתבוע היורשים, וימות הולד ברעב.

באופנים שאין חשש שהיא מעוברת, כגון ששהתה בבית אביה בזמן הסמוך למיתתו, היה לה כעס בבית בעלה,

היה חבוש בבית האסורין, זקן, הוא או היא חולה, הפילה אחר מיתת בעלה, עקרה, זקנה, קטנה, איילונית, אינה ראויה לילד מחמת סם או חולי - לרבי מאיר צריכה להמתין ג' חדשים, וכן סובר ת"ק דמתניתין ולכן אמר שגם ארוסה צריכה להמתין, וכן אמר ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה מפי חכמים בכרם ביבנה שכולן צריכות להמתין ג' חדשים.

רבי יוחנן בתחילה פסק כרבי יוסי, שארוסות מותרות לינישא מיד, לבסוף חזר בו מחמת חכמים שבכרם ביבנה.

מחלוקת ואח"כ סתם משנה - בין שהסתם אחריה מיד בין שהיא במסכת אחרת הלכה כסתם, סתם ואח"כ מחלוקת - אין הלכה כסתם.

יום ראשון פרשת תולדות - כ"ג חשוון תשע"ה

דף מ"ג ע"א

מחלוקת במשנה וסתמא בברייתא - אין הלכה כסתמא דברייתא, מאחר שרבי רבו של רבי חייא לא רצה לסתמה מנין לרבי חייא שסידר הברייתות שהלכה כמותו.

סתם משנה ומחלוקת בברייתא - הלכה כסתם משנה.

מסרק של פשתן שניטלו שיניו ונשתתירו בו שתיים טמא, שעדיין ראוי למלאכתו, נשתתרה שן אחת - טהור, ושיני המסרק עצמן שניטלו אחת אחת טמאות, שראויה לנקר את הנר או להשתמש בה כמסמר לפרישת בגד, לאביי היינו רק אם ניטל עמה חתיכת עץ הנעשית לה בית יד וא"צ תיקון אחר, אבל בלא זה אינה מקבלת טומאה עד שיתקנה לתשמיש, לרב פפא בשיניים העבות א"צ תיקון אחר. מסרק של צמר שמכל ג' שיניים הסמוכות ניטלה האמצעית - טהור, נשתתירו ג' במקום אחד - טמא, הייתה אחת מהג' שן החיצונה שהיא רחבה טהור, נשתתירו בו שתיים - אם הן האמצעיות שכנגד בית יד - טמא. והלכה כברייתא החולקת על משנה זו, שאינה סתם משנה שהמדייקים מסיימים אותה 'זו דברי רבי שמעון'.

אירוסין תוך ג' - לר' חייא בר אבין בשם ר' אלעזר משום רבי חנינא הגדול מותר אחר שעבר רובו של חודש ראשון ושלישי, ואמצעי שלם, ואמימר התיר לארס ביום הצ'. והלכתא מניקה צריכה להמתין כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום האירוסין, ואשה שאינה מניקה צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בעלה וחוץ מיום האירוסין.

דף מ"ג ע"ב

רבי יוסי הסובר במשנה שכל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול, לל"ק בש"ס צ"ל 'כל הנשים ינשא' ולית ליה הבחנה (ולת"ק אפילו ארוסות אסורות להתארס, ולרבי יהודה רק נשואה לא תנשא), ורק אלמנה לא תנשא מחמת אבילות, אבל אירוסין מותרים אף באבילות, כמו שמותר אחר ר"א אב, לל"ב רבי יוסי אית ליה הבחנה, וסבר שנשואות אלמנות אסורות להתארס תוך ל' יום דימי אבילות.

מראש חודש אב עד התענית ממעטים העם מעסקיהן מלישא ומליתן מלקנות ולנטוע, ומארסין אבל לא כונסין, ואין עושין סעודת אירוסין, ואפילו לרבי יוסי שאלמנה אסורה להתארס בימי אבילה שאני אבילות דתשעה באב שהיא אבילות ישנה ושל רבים.

אשתו ארוסה לא אוזן ולא מיטמא לה, וכן היא איננה אווננת עליו ולא מיטמאה לו, מתה אינו יורשה, מת הוא גובה כתובתה אם כתב לה מן האירוסין.

יום שני פרשת תולדות - כ"ד חשוון תשע"ה

דף מ"ד ע"א

כמה יבמות שנפלו לפני אחים - אם רצה הגדול שבהם

לייבם את כולן הרשות בידו, והיינו אם הוא עשיר ויכול לזון כולן, ומתניתין קמ"ל עצה טובה שלא ייבם יותר מד' שתבא עונה בחודש לכל אחת.

'וקראו לו זקני עירו ודברו אליו', 'וקראו לו' - הם ולא שלוחם, 'ודברו אליו' - משיאים לו עצה הוגנת, אם היה ילד והיא זקנה או להיפך, אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל כמותך ואל תכניס קטטה בביתך.

מי שהיה נשוי לשתי נשים ומת ביאת היבם על אחת פוטרת צרתה, ולא ייבם שניהן, דכתיב 'אשר לא יבנה את בית אחיו' - בית אחד הוא בונה ולא שני בתים.

מי שהיו לו שתי נשים ומת חליצת אחת פוטרת צרתה, דכתיב 'בית חלוץ הנעל' - בית אחד הוא חולץ ולא שני בתים.

מי שהיו לו שתי נשים ומת לא ייבם אחת ויחלוץ לשניה, דכתיב 'אם לא יחפוץ' הא חפץ מייבם - כל העולה ליבום עולה לחליצה, והשניה אינה עולה ליבום וממילא אינה עולה לחליצה, ועוד שמא יחלוץ ואח"כ ייבם ופגע באשת אח.

לא אמרינן שהתורה לא חייבה מצות יבום במקום שיש ב' יבמות משום שיש ב' בתים, מריבוי ד'במתו' 'יבמתו' (ומדאסר רחמנא צרת ערוה ש"מ דבעלמא חייב באיכא ב' אין ראייה, דס"ד שהערוה לא נפלה לפניו כלל רק הצרה ואין ב' בתים).

מי שהיו לו ב' נשים ונפלו לפני יבם, והיתה אחת כשרה לכהונה ואחת פסולה, אם מייבם מייבם לכשרה, ואם בא לחלוץ יחלוץ לפסולה, שלא יפסול את הכשרה לכהונה, שלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם אע"פ שהוא אין צריך להם.

המחזיר גרושתו משנישאת והנושא חלוצתו שהן איסורי לאוין, לרבי עקיבא יוציא והולד ממזר, לחכמים אין הולד ממזר אלא הנושא אחותה או אמה של אשתו או גרושתו, שאין ממזר אלא מחייבי כריתות כשיטת שמעון התימני.

קרובת חלוצתו - לרבי עקיבא אסורה מדאורייתא מקרא ד'בית חלוץ הנעל' הכתוב קראה בית, ולחכמים אסורה רק מדרבנן.

דף מ"ד ע"ב

המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו היא כשרה לכהונה - שאינה נעשית זונה אלא ע"ז אצלה מעיקרא, ובתה כשרה לכהונה - דכתיב 'תועבה היא' היא תועבה ואין בניה תועבין, ולא ילפינן ק"ו מכהן גדול שנשא אלמנה שבנה פגום אע"פ שאין איסורה שזה בכל ק"ו מחזיר גרושתו ששזה בכל - דשאני אלמנה שכן היא עצמה מתחללת.

לרבי יהושע שאין ממזר מחייבי כריתות אלא מחייבי מיתות ב"ד, אעפ"כ הבא על חייבי כריתות הולד פגום לכהונה, ק"ו מאלמנה לכהן גדול שאין איסורה שזה בכל והיא עצמה מתחללת וולדה פגום ק"ו באיסור השווה בכל וגם היא עצמה פסולה משום שעשאה זונה בבעילתו - שבנה פגום.

יום שלישי פרשת תולדות - כ"ה חשוון תשע"ה

דף מ"ה ע"א

עבד ועכו"ם הבא על בת ישראל נחלקו תנאים ואמוראים אם הולד ממזר לפי להסוברים שאין ממזר מחייבי לאוין, כיון דממזרת כתיב באשת אח שהיא בכרת. הפוסל סבר מה אשת אח דלא תפסי בה קידושין הולד ממזר אף כל דלא תפסי בה קידושין, והמכשיר סבר מה אשת אב דלדידיה לא תפסי בה קידושין לאחריני

תפסי בה קידושין, לאפוקי עכו"ם ועבד דלא תפסי בהו קידושין כלל.

עכו"ם ועבד הבא על הכהנת לוייה וישראלית פסלוה מן הכהונה, שנאמר 'ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה' (מלחם אביה תאכל), מי שיש לו אלמנות וגירושין בה, יצאו עכו"ם ועבד שאין להם אלמנות וגירושין בה שאין קידושין תופסין (ואינה שבה לאכול מתרומת אביה שנפסלה).

ולד הבא מן עכו"ם ועבד הבא על ישראלית, אפילו למ"ד שאין הולד ממזר אם היא בת פסולה לכהונה, ק"ו מאלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל ואעפ"כ פסולה לכהונה כחללה, כ"ש עכו"ם ועבד שאסורים לכל, ודומים לאיסור אלמנה שאף האשה נפסלה לכהונה (שעשאה זונה) כמו שהאלמנה עצמה מתחללת.

דף מ"ה ע"ב

עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל - לנהרדעי משמיה דרבי יעקב מאן דפוסל פוסל אפילו בפנויה, שדומה לממזרת מאשת אח שאין לו קידושין, ומאן דמכשר מכשיר אפילו באשת איש, שאינו דומה לאשת אח שיש לו קידושין על אחרים משא"כ עכו"ם ועבד, לרבינא בשם רב גזא רבי יוסי בר אבין הכשיר רק בפנויה ופסל באשת איש.

הלכתא עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש.

מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על אשת איש הולד ממזר שנמצא צד חירות שבו משתמש באשת איש.

'שום תשים עליך מלך מקרב אחיך' - כל משימות שאתה משים לא יהיו אלא מקרב אחיך, אך גם אם רק אמו מישראל 'מקרב אחיך' קרינן ביה.

עכו"ם שטבל לקריו או לנדוה כיון שטבילתם לדת יהודית עלתה טבילתם לטבילת גירות.

יום רביעי פרשת תולדות - כ"ו חשוון תשע"ה

דף מ"ז ע"א

הלוקח עבד מן העכו"ם וקדם וטבל מפורש לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין, שלא היה גופו קנוי לעכו"ם, דכתיב 'וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו' - אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה, וכיון שקדם וטבל הפקיע שעבודו שיש לישראל עליו, שהקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד.

גיורת שהתגיירה אם קדמו עבדיה וטבלו קודם שטבלה לגירות - אפילו לא פירשו שטובלים לשם גירות קנו עצמם בני חורין, ואם טבלו אחריה רק אם פירשו שטובלים לשם בן חורין קנו עצמם.

לרב אויא עכו"ם שמכר עצמו לישראל קנה ישראל את גופו, ולכן אפילו אם קדם וטבל לשם בן חורין לא קנה עצמו בן חורין, דכתיב 'וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו' ולא עכו"ם מעכו"ם, ובהכרח דהיינו גופו שאילו למעשה ידיו גם עכו"ם קונים זה מזה. ורב אחא פריך שמא אין גופו נקנה לו אלא בכסף ובטבילה ולא בכסף לחוד.

כשמטבילים עכו"ם לשם עבדות צריך לתת עליו עול מלאכה במים, כדי שתהא נראית כטבילת עבדות, ואז אפילו יאמר שטובל לשם בן חורין לא קנה עצמו בן חורין.

הפורעים מס בשביל עכו"ם שלא פרעו המס, כיון שהמלך אמר שמי שלא פרע משתעבד למי שפרע המס בשבילו קנו ליה, וכשיוצאים צריכים שטר שחרור.

תורמוס (מין קיטנית) נחלקו בדעת רב אם יש בה משום בישול עכו"ם, שי"א בשמו כל הנאכל כמות שהוא חי

אין בו משום בישולי עכו"ם, משא"כ תורמוס אינו נאכל כשהוא חי, וי"א שכל שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת אין בו משום בישול עכו"ם. וכן סבר רבי יוחנן, אך אעפ"כ אסר זאת במקום שאינו בני תורה שלא יזלזלו באיסור בישול עכו"ם.

עכו"ם שמזגו יינם של ישראל אסרו רבי יוחנן משום יין נסך, משום לך לך אמרין לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, אע"ג דלא נגע בו אלא ע"י כוחו.

לדון אפשר מאי אפשר - לרבי אליעזר דנין, ולכן סובר שאין מביאין פסח דורות אלא מן החולין ולא מדמי מעשר שני, שדנין מפסח מצרים אע"פ שלדורות אפשר במעשר שני, ובמצרים אי אפשר דאכתי מעשר לא קנה, ולרבי עקיבא אין דנין אפשר מאי אפשר.

דף מ"ז ע"ב

גר שמל ולא טבל - לרבי אליעזר הרי זה גר, שכן מצינו באבותינו כשיצאו ממצרים ויצאו מכלל בני נח לקבל התורה ולהכנס תחת כנפי השכינה, לרבי יהושע אינו גר שבאבותינו נמי טבילה הוי, דכתיב 'ויקח משה את הדם ויזרוק על העם' וגמירי שאין הזאה בלי טבילה. **טבל ולא מל - הרי זה גר**, שכן מצינו באמהות שטבלו, שאם לא טבלו במה נכנסו תחת כנפי השכינה, לחכמים (רבי יוסי) טבל ולא מל או מל ולא טבל אינו גר, וכן פסק רבי יוחנן.

הרי שבאמר מלתי ולא טבלתי - לרבי יהודה מטבילין אותו דבעינן או מילה או טבילה ולכן אפילו אם אין מילתו לשם מילה הרי זה גר בטבילה, לרבי יוסי אין מטבילין אותו, דבעינן תרתי, ושמא ערבי או גבעוני מהול הוא וצריך להטיף ממנו דם ברית.

גר שמל לשם גירות - לרבי יהודה מטבילים אותו בשבת, כיון שאין הטבילה מעכבת אינו נחשב למתקן, ולרבי יוסי שהטבילה מעכבת אין מטבילין אותו בשבת, שהרי הוא מתקן.

'משפט אחד יהיה לכם ולגר' - גירות כמשפט, שצריך ב"ד של ג', ודווקא ביום (ורבי יהודה יליף לה (להלן מ"ז): מקרא ד'ושפטתם').

יום חמישי פרשת תולדות - כ"ז חשוון תשע"ה

דף מ"ז ע"א

'וכי יגור אתך גר בארצכם' - אתך במוחזק לך, אבל בא ואמר גר אני אינו נאמן, לרבי יהודה דווקא בארצכם צריך ראייה שמשום שבח ארץ ישראל אומר כן ומשקר, ולחכמים גם בחו"ל צריך ראייה, וקמ"ל 'בארצכם' שגם בארץ ישראל מקבלים גרים, ולא אמרינן דמגייר משום שבח ארץ ישראל.

'וכי יגור' מכל מקום, שאם בא הוא ועדיו עמו שאומרים שמענו שנתגייר בב"ד של פלוני מקבלים אותו.

גם בחו"ל מקבלים גרים, דכתיב 'גר ותושב וחי עמך' מכל מקום.

הלכה כחכמים שבכל מקום צריך הגר ראייה, אע"ג דמסתבר טעמיה דרבי יהודה דמסייע ליה קרא 'ארצכם', שאינו נצרך ללמד שמקבלים גרים בארץ ישראל, ד'מעמך' משמע שמקבלים גרים בכל מקום.

'ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו' - מכאן אמר רבי יהודה גר שנתגייר בב"ד הרי זה גר, בינו לבין עצמו אינו גר (ולרש"י מ"ו: רבי יוחנן יליף ליה מ'משפט אחד יהיה לכם ולגר').

אחד בא לפני רבי יהודה ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי, אמר לו רבי יהודה: נאמן אתה לפסול את עצמך ואי אתה נאמן לפסול בניך. לרב נחמן בר יצחק - שלדברין עכו"ם אתה ואין עדות לעכו"ם לפסול הבנים המוחזקים

בכשרות. לרבינא - אם לבניו אין בנים נאמן לפוסלם, דכתיב 'יכיר' שנאמן האב לומר זה בני בכור, וה"ה שנאמן לפסול בניו (אבל חכמים חולקים שאין יכול לפסול בניו), אבל אם יש לבניו בנים אינו נאמן לפוסלם, והלכה כרב נחמן.

גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר, אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים (שפלים) ומטורפין ויסורין באין עליהם, אם אומר יודע אני ואיני כדאי וראוי להשתתף בצרתן ומי יתן ואזכה לכך, מקבלים אותו מיד.

דף מ"ז ע"ב

הבא להתגייר מודיעים אותו מקצת מצוות קלות ומקצת חמורות, דאי פריש פריש - שקשים גרים לישראל כספחת, שאוחזים מעשיהם הראשונים וישראל לומדים מהם, או סומכים עליהם באיסור והיתר.

מודיעים אותו עוון לקט שכחה ופאה ומעשר עני, הואיל והגויים מקפידים על ממונם שהרי בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה, ושמא יחזור בו מלהתגייר.

מודיעין אותו ענישן של מצוות, עד שלא באת למידה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת, חיללת שבת אי אתה ענוש סקילה, ועכשיו אכלת חלב ענוש כרת חיללת שבת ענוש סקילה. וכשם שמודיעים אותו ענישן של מצוות כך מודיעין אותו מתן שכרן, שעוה"ב אינו עשוי אלא לצדיקים, וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל לא רוב טובה לפי שיצה"ר מחזר אחריהן ושמא תזוח דעתם עליהם ויחטאו, ולא רוב פורענות.

אין מרבים עליו דברים לאיים עליו שיפרוש, ואין מדקדקים עליו, דכתיב ברות' ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה, אמרה לה: אסור לך תחום שבת, השיבה: באשר תלכי אלך, אסור לך יחוד - באשר תליני אלין, מצווין אנו על תרי"ג מצוות - 'עמך עמי', אסור לך ע"ז - 'אלוקיך אלוקי', ד' מיתות נמסרו לב"ד - 'באשר תמותי אמות', ב' קברים נמסרו לב"ד - 'ושם אקבר', מיד 'ותרא כי מתאמצת' וגו'.

קיבל מלין אותו מיד, דשהויי מצוה לא משהינן.

נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה, דהיינו בשר החופה רוב גובהה של עטרה - חוזרים למולו.

נתרפא מטבילין אותו מיד, אבל לא נתרפא לא - שהמים מכבידים את החולי.

ג' תלמידי חכמים עומדים על גביו בשעת הטבילה, ומודיעין אותו מקצת מצוות קלות ומקצת חמורות, שבשעת הטבילה צריך לקבל עליו עול מצוות.

טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו, שאם חזר בו ישראל מומר הוא, ואם קידש אשה מקודשת וצריכה גט.

אשה הבאה להתגייר נשים מושיבות אותה במים עד צווארה, וב' ת"ח עומדים בחוץ ומודיעין אותה מקצת מצוות קלות וחמורות.

במקום שנידה טובלת - מ' סאה - שם גר ועבד משוחרר טובלים, וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ועבד משוחרר ובנידה, ואע"פ שאין טבילתן למגע טהרות.

יום שישי פרשת תולדות - כ"ח חשוון תשע"ה

דף מ"ח ע"א

סדר הנאמר ביפת תואר להתיירה לו בביאה היינו באינה מתגיירת, לחכמים אם קיבלה להתגייר מטבילה ומותר בה מיד, לרבי שמעון בן אלעזר אע"פ שלא קיבלה עליה כופה ומטבילה לשם שפחות, וחוזר ומטבילה לשם שחרור בעל כרחיה ומותר בה מיד.

מקורם של חכמים ורבי שמעון בן אלעזר: נאמר 'כל עבד

איש מקנת כסף ומלתה אותו', 'איש' מיותר, לרשב"א - עבד שהוא איש (גדול) יכול אתה למולו ולגייירו בעל כרחו, ואין אב הבא להתגייר עם בנו הקטן מל אותו בעל כרחו. לרבנן - כשם שאי אתה מל בן גר בע"כ כך אי אתה מל עבד בע"כ, ויתור 'איש' מלמד שעבד שיש רשות רבו עליו קרוי עבד, ושאינן רשות רבו עליו אין קרוי עבד, ולכן המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שחרור.

עבד משוחרר - לרב ששת לשיטת חכמים בשעת טבילה לשחרור צריך להודיעו קצת מצוות שיקבל עליו עול מצוות, לרב פפא חכמים סוברים כן רק ביפת תואר דלא שייכא במצוות לכן צריכה קבלה, אבל עבד ששהה אצלו כמה ימים והנהיגו במצוות הנוהגות בעבד א"צ קבלה בשעת טבילה לשם שחרור.

'ועשתה את ציפורניה' - לרבי אליעזר היינו שתקוץ אותם, שנאמרה עשיה בראש (וגלחה את ראשה) ונאמרה בצפרניים מה בראש העברה אף כאן העברה, וכן כתוב 'ומפיבושת... לא עשה רגליו ולא עשה שפמו' הרי שהעברה קרויה עשיה, וגזירת הכתוב היא אע"ג שאין בזה ניוול. לרבי עקיבא היינו שתגדיל, דמה עשיה הנאמרה בראש לניוול אף כאן לניוול.

דף מ"ח ע"ב

'ובכתה את אביה ואת אמה' - לרבי אליעזר אביה ואמה ממש, לרבי עקיבא זו עבודה זרה.

'ירח ימים, ואחר כן...' - לת"ק היינו ל' יום, לרבי שמעון בן אלעזר צ' יום, 'ירח' - ל', 'ימים' - ל', 'ואחר כן' - ל', והקשה רבינא דלמא 'ואחר כן' היינו כמנין הימים שעברו - ס' יום.

'וינפש בן אמתך והגר', 'בן אמתך' היינו עבד ערל, שעבד מהול כבר נזכר בפסוק 'למען ינוח עבדך ואמתך כמוך', 'והגר' זה גר תושב, שהזהירו הכתוב על השבת, שהמחלל שבת כעובד ע"ז.

עבד שאינו מהול - לרבי ישמעאל מותר לקיימו, לרבי עקיבא אסור, ומה שהזהירה תורה שמירת שבת לעבד שאינו מהול בקרא ד'בן אמתך' היינו בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו.

הלוקח עבד מן העכו"ם וקיבל עליו בשעת לקיחתו להתגייר, ואח"כ חזר בו ולא רצה למול מגלגל עמו עד י"ב חודש, ואף לרבי עקיבא, לא מל חוזר ומוכרו לעכו"ם, שדווקא אם לא קיבל מעולם להתגייר ולא פסק מגיותו אז אסור לקיימו לרבי עקיבא (היינו לרבו של רש"י, וליש מפרשים ברש"י הא דמותר לקיימו היינו רק אם אמר לו הריני מגלגל עמך י"ב חודש ואם לא תמול אמכור אותך, שהרי הוא כשכיר אצלו). וגם באופן זה יש לפרש הפסוק 'בן אמתך' לרבי עקיבא.

הלוקח עבד מן העכו"ם והתנה עמו על מנת שלא יתגייר, אף לרבי עקיבא מותר להשהותו בלא למולו. וגם באופן זה יש לפרש הפסוק 'בן אמתך' לרבי עקיבא.

לקחו רבו מן עכו"ם ולא רצה למול שמגלגלים עמו עד י"ב חודש, לרבי שמעון בן אלעזר אין משהין אותו בארץ ישראל, שמטמא את הטהרות, מפני שגזרו על העכו"ם שיהיו טמאים כזבים, ובעיר הסמוכה לספר אין משהין אותו כל עיקר.

גרים בזמן הזה מעוניין ויסורין באין עליהם, לרבי חנניא בנו של ר"ג - מפני שלא קיימו ז' מצוות בני נח בעודן עכו"ם, וכשמתגיירים נפרעים מהם כדי למרק חובתם. לרבי יוסי - אין נענשים על שעבר שכקטן שנוול דמו, אלא לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצוות. לאבא חנן משום ר' אלעזר - לפי שאין עושין מאהבה אלא מיראת גיהנום והפורענות. לאחרים - מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה.